

5 Inunnik angallassineq

Inunnik angallassineq pillugu kapitalimi aallarniutaasumi immikkoortut pingaarnert marluk sammineqarput. Immikkoortoq 5.1-imi Isumalioqatigiissitap killiliussat, inunnik angallassinermik misissuinermit tunngavigineqartut nassuiaateqarfigai. Immikkoortoq 5.2 tassunga nangissutigalugu tunngaviusut nalinginnaasut, inunnik angallassinermik misissuinermit atatillugu immikkoorteqartut takussutissiorneqarput. Takuneqarsinnaasussat tassani silaannakkut assartuussineq, immikkoortoq 5.2-mut ilaatinneqartoq annertunerusumik tunngavigineqarpoq. Tamatumani ilaatigut sineriak sinerlugu Qaortumiit Ilulissanut inunnik assartuussinerup kapitali 15-imi misissuiffigineqarnera tunngavigineqartut isigineqassaaq.

Inunnik assartuussinermit atatillugu ajornartorsiutinut qitiusut kapitalini tulluuttuni sisamani misissuiffigineqarput. Kapitali 6-imi nunap iluani Imapik ikaarlugu mittarfii qitiusut inissisimaffii ilusiligaanerilu misissuiffigineqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu tamanna inunnik assartuussinermit atatillugu ajornartorsiutinut qitiulluinnarpoq. Tassunga malitsigitillugu kapitali 7-imi Kalaallit Nunaata kujataani inunnik angallassineq misissuiffigineqarpoq, taannalu ilaatigut mittarfup Narsarsuarmiit Qaortumut nuunneqarsinnaanerani misissuinermit imaqarpoq. Kapitali 8-mi Ilulissani mittarfup tallineqarnissaa misissuiffigineqarpoq. Kiisalu kapitali 9-mi nunap iluani mittarfinni allani ajornartorsiutit nassuiaatigineqarput.

5.1 Isumalioqatigiissitap inunnik angallassinermut atatillugu suliamini killiliussai

Inunnik angallassineq – najukkap iluani illoqarfinniit nunaqarfinnut angallassineq pinnagu – Kalaallit Nunaanni silaannakkut angallassineq imaluunniit imaatigut angallassineq aqutigalugit annertuumik ingerlanneqarpoq. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap najukkap iluani illoqarfinnut nunaqarfinnullu angallassinermik misissuinissamik suliakkerneqanngilaq. Taamaattumik illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni aqqusiniliornissaq ajornartinnagu inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu illersorneqarsinnaatillugu aqqusinertigut angallannissaq kisimi misissuiffigineqarpoq. Aamma aqquserniornissamut suliaat aalajangersimasut marluk kisimik misissuiffigineqarput. Aqqusernit marluk taakku Imapik ikaarlugu mittarfinnut pioreersunut marlunnut atassuteqarput: aqqusineq atassuteqaat Kangerlussuarmik Sisimiunut atassusiisussaq, aammalu aqqusineq atassuteqaat Narsarsuarmik Qaortumut Narsamullu atassusiisussaq.

Aqqusernit atassuteqaatit marluk taakku ilaatigut kapitali 6-imi misissuiffigineqarput, tassanilu Kangerlussuup Sisimiullu akornanni aqqusineq atassuteqaataasussaq misissuiffigineqarpoq, ilaatigullu kapitali 7-imi Narsarsuup, Qaortup Narsallu akornanni aqqusineq atassuteqaataasussaq sammineqarluni.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap naliliinera malillugu Qeqertarsuup Tunuani angallassineq, qulimiguullit imaatigullu angallatit atorlugit assartuinerit ingerlanneqartoq tunngaviusumik aningaasaqarnikkut naleqquttumik ingerlanneqarpoq. Tassunga nangissutitut Qeqertarsuup Tunuani angallassinermut ilusiliineq immikkoortoq 7.4-mi Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap Kalaallit Nunaata kujataani angallassinermik misissuineranut tunngavigineqarpoq. Kiisalu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap paasinninnera malillugu najukkap iluani angallassinermut atatillugu, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissat eqqarsaatigalugit tamatuma saniatigut nunap immikkoortuini allani angallassinermik misissuinermit annertunerusumik Isumalioqatigiissitap ilassuteqarsinnaanngilaq.

Sineriak sinerlugu angallavik, AUL-imit sullissivigineqartoq pillugu Isumalioqatigiissitap misissugai misissuinertut immikkoortutut kapitali 15-imut immikkoortinneqarput. Kiisalu najukkani angallassinermut akisussaaffiit aqqissuussaaniikkut Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni agguagaanerat pillugu Isumalioqatigiissitap isummersuutai kapitali 16-imiipput.

5.2 Inunnik angallassinermi pissutsit nalinginnaasut aammalu misissuinerni tunngavigineqartut

Piffissap angalaffiusup nalilerneqarnera

Takuneqarsinnaasussatut piffissap angalaffiusup nalilerneqarneranut Isumalioqatigiissitap inunnik angallassinermi attaveqaatit allatut ilusilerneqarnerini inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissat pillugit naliliinera ilaatinneqarpoq. Suliassaqaqfinni allani inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik naliliisarnerni allani pisartutut, pissutsit tunngaviusut assigiinngissutaat naatsorsukkanut aalajangersimasumik ilaatinneqartarput.

Takussutissiaq 5.2.1-imi uuttuummut ataatsimut akit, inunnik angallassineq pingaarnertut aallunneqartillugu atorneqartut takussutissiorneqarput. Takussutissiaq 5.2.1-imi nakuneqarsinnaasutut, piffissaq inunnit atorneqartoq naatsorsorneqartillugu angalasut assigiinngitsut akornanni, aammalu piffissamik atuinerit assigiinngitsut akornanni immikkoortitsisoqartarpoq. Piffissamik naliliineq uuttuummut ataatsimut akinit aammalu piffissamit atorneqartumit pinngortarpoq.

Takussutissiaq 5.2.1 Piffissap inunnit atorneqartup nalinganik naatsorsuinermi uuttuummut ataatsimut akit

2005-mi akisut	Uuttuut ataaseq	Inuussutissarsiortut nunaqavissut angalanerat	Inuinnaat nunaqavissut angalanerat	Inuussutissarsiortut	Takornarisat
Angalanermi piffissaq	Kr./nal. ak.	99	99	139	99
Kinguaattoornermi piffissaq	Kr./nal. ak.	198	198	277	198
Siumut utimullu assartuinnermut piffissaq	Kr./nal. ak.	99	99	139	99
Nikinnermut piffissaq	Kr./nal. ak.	40	40	55	40
Nikinnermut pillaat	Kr./nikinneq	99	99	139	99

Najoqqutarisat: DTU Angallanneq 2007. TGB-p naliliinnermut najoqqutassiorneranut uppersaasatit nalunaarusiaq. 2007-imi maajimi (aammalu najoqqutassiaq TGB-CBA.xls tassunga atasog).

Takussutissiaq 5.2.2.-mi uuttuummut ataatsimut akit, timmisartumik nassiussanik allakkanillu assartuussinnermut atatillugu atorneqartut takussutissiorneqarput, tassanilu aamma piffissat assartuussinnermut atorneqartartut akornanni immikkoortitsisoqarpoq. Inunnik angallassisoqaraluartoq, nassiussanut allakkanullu piffissap atorneqartup nalinga aamma ilanngunneqarmat tamatumunnga nassiussat allakkallu ilaasa inunnut assartorneqartunut attuumassuteqanngitsut ilanngullugit assartorneqartarnerat pissutaavoq.

Takussutissiaq 5.2.2 Piffissap nassiussanut allakkanullu atorneqartup nalinganik naatsorsuinermini ataasiakkaanut akit, timmisartumik

2005-mi akusut	Uuttuut ataaseq	Nassiussat, timmisartumik	Allakkat, timmisartumik
Angalanermi piffissaq	Kg-mut kr./nal. ak.	6,0	12,0
Kinguuaattoornermi piffissaq	Kg-mut kr./nal. ak.	6,0	12,0
Siumut utimullu assartuinnermut piffissaq	Kg-mut kr./nal. ak.	6,0	12,0
Nikinnermut piffissaq	Kg-mut kr./nal. ak.	2,4	4,8
Nikinnermut pillaat	Kr./nikinneq	6,0	12,0

Najoqqutarisag: DTU Angallanneq 2007. *TGB-p naliliinnermut najoqqutassierneranut uppersaaitut nalunaarusiaq*. 2007-imi maajimi (aammalu najoqqutassiaq TGB-CBA.xls tassunga atasog).

Takussutissiaq 5.2.1-imi aamma 5.2.2-mi uuttuummut ataatsimut akinut atorneqartunut 2005-imi akit tunngavineqarput. Akit taakku Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissukkamini piffissap nalinganik naatsorsuineranut atorneqaramik akinik atugarissaarnermillu tunngaveqarluni 2010-mi akinut iluarsineqarput.³³

Piffissaq nikiffiusoq

Piffissap angalaffiusup aammalu piffissap nikiffiusup saniatigut aamma ilaasut piffissamut aningaasartuutaat tamarmiusut naliliiffineqarnerini *akuttussutsimut piffissaq* ilaatinneqaruni naleqqutissaaq. Akuttussutsimut piffissaq tassaavoq piffissaq aallarfiissat marluk akornanniittoq. Tassalu akuttussutsimut piffissaq allannguuteqarpat, piffissat aallarfiissat akuttussusaasa allannguuteqarnerisa kingunerisaanik piffissaq utaqqiffiusoq allannguuteqassaaq. Kisiannili akuttussutsimut piffissaq inuiaqatigiit aningaasaqarnerinik misissuinerini matumani ingerlanneqartuni nalilerneqanngilaq. Kalaallit Nunaanni angalasut akuttussutsimut piffissaq qanoq nalilertarneraat misissuiffineqarsimanngimmat tamatumunnga pissutaavoq. Tamatuma saniatigut – aammalu pingaaruteqartumik – sapaatit akunnerannut aallartartut ikittuinnaaneranni akuttussutsimut piffissaq amerlanertigut qaffasissinnaavoq, taamaattumillu nunani allani, nalinginnaasumik amerlanertigut nalunaquttap akunnialunnguini akuttussutsimi piffissaqarfiusartuni, akuttussutsimut piffissamut naliisarnerit nuunneqarlutik tunngavineqarsinnaanngillat. Misissuinerini akuttussutsimut piffissaq pingaarutillit naliliiffineqartuni allannguutit immikkut pitsaassusillit immikkoortoq 7.4-mi sammeneqarput.

Nikerarsinnaassuseq

Attaveqaatit allanngorpata aamma/imaluunniit unammilleqatigiinneq allanngorpat angalariaatsit nutaat akinullu allannguutit assersuutigalugu inuit angalanissamik piumasaqarnerannut sunniuteqarsinnaapput.

Angallannermut ilusiliami – matumani atorneqartumi – akit allanngornerisa kingunerisaanik piumasaqarnermut sunniutissat tunngaviusumik ilanngullugit naatsorsorneqanngillat. Tassani

³³ 2005-imi uuttuummut ataatsimut akit takussutissiaq 5.2.1-imi aamma 5.2.2-mi allanneqartut 23%-inik qaffanneqarput – tassalu 2005-imiit 2010-mut akit qaffaataat 19%-it sinnilaarlugit.

timmisartumik angalanissamik piumasaqarnermi akit sunnertiassusiisa missiliorneqarnissaasa ajornarnera eqqarsaatigineqassaaq.³⁴

Tamanna tunngavigalugu aallaqqaammut sunnertiassutisimik naatsorsuinerit ilassutaasut aqqutigalugit akit allannguutaasa sunniutissaat kisiisa ilanngunniarlugit, aappaattullu timmisartumik angalanermi akit nikerarsinnaassusiinut missiliuinerit nalinginnaasut atorniarlugit Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq aalajangerpoq.³⁵

Piumasaqarnerup timmisartumik angalasartunut sunniutissaat tamakkiisut

Piumasaqarnermi akit sunnertiassusiit nalinginnaasumik akit nikerarsinnaanerannik taaneqartartoq aqqutigalugu malunniuttarpoq. Akit nikerarsinnaassusianni assersuutigalugu akit 1%-imik qaffannerini -1, piumasaqarnerup 1%-imik apparneranut takussutissaavoq.

Akit nikerarsinnaassusiinut paasissutissanik ilisimatitsissutinillu tamakkiisunik arlalinnik peqarpoq³⁶. Timmisartumik angalasartunut akit nikerarsinnaassusii -0,4-miit -2,0-imut annertussuseqartutut naliliiffigineqartarput, ilaatigut angalanerup isorartussusia nunamilu sumiiffiit apeqqutaallutik. Kisiannili erseqqissaatigineqartariaqarpoq, akit nikerarsinnaassusiini sumiiffiit apeqqutaasorujussuusinnaammata, taamaattumillu naatsorsukkat inernerit taamaattut imaaliillaannarlutik soorlu Kalaallit Nunaanni pissutsiniit nuunneqarsinnaanngillat.

Angallannermut ilusiliani Kalaallit Nunaannut TGB-mi, DTU Angallannermit ineriartortinneqarsimasumi akit nikerarsinnaassusiinut ilusilianik ataatsimoortunik atuisoqarpoq³⁷. Akit nikerarsinnaassusii toqqarneqartut sukumiisumik tunngavilersugaanngillat, kisiannili nunaqavissunut -0,8 aamma inuussutissarsiornermut atatillugu angalasunut -0,5 aalajangerneqarlutik atorneqarput. Takornarianut immikkut ittumik naatsorsueriaaseq atorneqarpoq. Tamanna tunngavigalugu takornarianut akit nikerarsinnaassusiitut naatsorsorneqartoq agguaqatigiissilluni -1-ip missaaniippoq.

³⁴ Kalaallit Nunaanni, Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanniit angalasunut paasissutissat killeqartuinnaat pigineqarput. Soorlu angalasunut akit sunnertiassusiit misissuiffigineqassappat, aammattaaq naatsorsukkat annertuut pisariusullu suliarineqartariaqarput. Piffissaq isumalluutillu eqqarsaatigalugit Isumalioqatigiissitamut sinaakkusiussat iluanni tamanna pisinnaasimanngilaq. Aammattaaq takuuk: Namminersorlutik Oqartussat - Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannernullu Naalakkersuisoqarfik 2010. Aalajangiinissamut tapertassatut angallannermik ilusiliinissamut sakkusaaq. Teknikkikkut uppernarsaasiineq. COWI, Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit, 2010-mi maajimi.

³⁵ Taamaattoarli Ilulissani mittarfiup tallineqarsinnaaneranut misissueqqissaarnermi, akinik pissuteqartumik takornarissat amerlassusaanni allannguutaasussat, misissueqqissaarnermi pingaarnermi toqqaannartumik ilanngunneqarput.

³⁶ Ilaatigut takuuk: Gillen, D. W. 2002. Air Travel Demand Elasticities: Concepts, Issues and Measurement. Wilfred Laurier University. 2002-mi novembarimi, COWI 2004. Skandinaviami silaannakkut angallanneq – naliusut isumaallu. November 2004-mi novembarimi. IATA 2008. ECONOMICS BRIEFING No 9: Air Travel Demand. Januar 2008 (http://www.iata.org/SiteCollectionDocuments/air_travel_demand_summary.pdf).

³⁷ CTT, DTU 2007. TGB – Angallannerup ilusaani naatsorsukkanut nassuiaatit, 2007-imi juulimi aamma CTT, DTU 2007. TGB-p naliliinermit najoqqutassiorneranut uppernarsaatitut nalunaarusiaq. 2007-imi maajimi.

TGB-p najoqqutassiaani akit nikerarsinnaassusiat atuakkani allani nikerarsinnaassutsinut naleqqiullugu qitiusumik inissisimapput. Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq akit allanngornerini piumasaqarnerup allannguutissaanik naatsorsuinermini TGB-p najoqqutassiaani akit nikerarsinnaassusiat atorniarlugu aalajangerpoq. Tamanna oqaatigineqartut sunnertiassutsimik misissuinerit ingerlanneqarpoq, tak. assersuutigalugu imm. 6.6.

Timmisartuni teknologiip ineriartornera ataatsimut isigalugu

Timmisartuni teknologiip ineriartornera Kalaallit Nunaata iluani angallavinni angallannermut mittarfinnullu sunniuteqarsinnaavoq.

Ataatsimut isigalugu pilersuisut pioreersut tungaanniit timmisartut annertunerusumik pisinnaasallit (issiaviit amerlanerusut) tungaannut ineriartortitsisoqarpoq, tak. ilanngussaq 5.1.

Timmisartunik ineriartortitsinermut missiliuinerit, aammalu timmisartuni pioreersuni sullissinermut pilersaarutit nutaat kingoraartissallu pissarsiarineqarsinnaanerat eqqarsaatigalugit pisartut tunngavigalugit, timmisartut pioreersut siunissami ukiuni arlalinni tulluittuni timmisartunut atorneqartunut killilersuutit atuiffiullutik atorneqarsinnaassapput.

Dash 7-it atorunnaarsikkiartuaarneqarput

Timmisartulli Dash 7-it, ullumikkut Kalaallit Nunaanni mittarfinnut arlalinnut timmisartuussisarnermut atorneqartut sukkangaatsiartumik atorunnaarsikkiartuaarneqartussaapput, tunisassiortoq timmisartunik taamaattunik tunisassiorunnaarsimammat sullissisarunnaarsimallunilu. Air Greenland Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut ilisimatitsivoq, Dash 7-it atorunnaarsillugit Dash 8-nik taarsersorneqarnissaannut pilersaarutiminik ingerlatsilluni.

Taamatut ineriartortoqarnera piffissap ingerlanerani Kalaallit Nunaanni mittarfinnut, mittarfittut naatsutut suliarineqarsimasunut pingaaruteqartussaavoq, ilaatigut timmisartut Dash 8-t annertuunik killilersuiffiutit sulisinnaassagunik mittarfinnik takinerusunik pisariaqartitsimmata. Tamanna immikkoortoq 9.1-imi ersarinnerusumik itisilneqarpoq.

S61-it atorunnaarsikkiartuaarneqarput

Aamma qulimiguullit S61-it, ullumikkut Kalaallit Nunaata kujataani inunnik angallassinermut atorneqartut sukkangaatsiartumik atorunnaarsikkiartuaarneqarnissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq, soorlumi nunarsuarmi sumiiffinni arlalinni, ilaatigullu Danmarkimi taamatut pisoqartoq. Air Greenland ilisimatitsivoq, kingusinnerpaamik 2012-ip naanerani qulimiguullit S61-it atorunnaarnissaat siunnerfigalugu.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq misissugai piffissamut ungasissumut tunngasuummata, angallannermik misissuinerit, angallannermit ilusiliani ingerlanneqartunut atatillugu tamatuma eqqarsaatigineqarnissaa pisariaqarpoq.

S61-inut taartissatut ilimanarnerpaat tassaapput, qulimiguullit Bell-it maannakkut Air Greenlandimit atorneqartut, taakkulu pisinnaasaat minnerungaatsiarput (affaasa missaannik). Akinut paasissutissat Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq pissarsiarisinnaasimasai tunngavigalugit, aningaasartuutissat inummut ataatsimut kilometerimut uuttorlugit qulimiguullinni Bell-ini S61-inut sanilliullutik amerlanerulaarput. Qulimiguullilli minnerit atorneqarnerat eqaannerungaatsiartumik aaqqiiffiusinnaavoq, taamaalillunilu pisinnaasat piumasaqarnermut naleqqiunneqarsinnaanerannut periarfissat annertunerulissallutik.

Ataatsimut isigalugu taarsiinissaq qulimiguullit atorlugit angallassinermut aningaasartuutunik tamarmiusunik annertunerusumik allannguiffiussanngitsoq naliliisoqarpoq. Taamaattumik naatsorsuinnermut teknikki eqqarsaatigalugu qulimiguullit S61-it angallannermut ilusiliami naatsorsukkanut ilaatinneqaannarnissaat toqqarneqarpoq. Tamatumattaq kingunerisaanik kapitalini tulluuttuni misissuinnermi S61-it taaneqartarput, taaguutaalli qulimiguulittut suussusersineqanngitsut annertunerusumillu tunngavilittut paasineqassaaq.

Immikkut ittumik akuersissutit

Kalaallit Nunaanni mittarfiit danskit mittarfinnut oqartussaasuisa Angallannermut Aqutsisoqarfimmiittut, siornatigut Statens Luftfartsvæsenip (SLV) ataanniittut maleruagassiuunneqarput³⁸. Kalaallit Nunaanni mittarfinni isumannaallisaanikkut maleruagassat danskit mittarfiini maleruagassat assigaat. Kisiannili Kalaallit Nunaanni nunap ilusaata ajornakusoornera pissutaalluni, Kalaallit Nunaanni mittarfiit tamarmik ullumikkut isumannaallisaanermut aalajangersakkat arlaannik saneqqutsinissamut immikkut ittumik akuerineqartarput.

Mittarfinnik pioreersunik alliliinnermut aamma/imaluunniit mittarfinnik nutaanik sanaartornermut atatillugu, aamma isumannaallisaanermut aalajangersakkanik atuuttunik saneqqutsisinnaanissamut immikkut ittumik akuerineqarnissaq pisariaqartinneqassasoq naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik sanaartornissamut missingersuutini atorneqartuni nalinginnaasumik, mittarfiit ullumikkut Kalaallit Nunaanni akuerisaasumik pitsaassuseqarlutik sananeqartarnissaat siunnerfigineqartassaaq.

Mianersortumik tunngaviliineq

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq misissuinnermini pingaarnertut mianersortumik tunngaviliisarpoq. Tamanna tunngavissanut, najoqqutassani atorneqartuni misissuinnermut ilaatinneqartunut atatillugu atorneqarpoq, kisiannili aamma najoqqutassani atorneqartuni misissuinnermut aalajangersimasunik ilaatitsinissamut killiliinnermut atorneqarluni. Assersuutigalugu ilaasut amerlanerusut naatsorsuinnermut ilaatinneqanngillat, naak ornigassamut aalajangersimasumut angallaviit ilaneqartaraluartut. Sunniutissanut misissuinnermi immikkut ilaatinneqanngitsunut assersuutitut takornarissat amerlanerulernerinut sunniutissat ilaatinneqannginnerat taaneqarsinnaavoq. Taakku aallaaviatigut ilaatinneqanngillat. Kisiannili Ilulissani mittarfiup 1199 m-inut imaluunniit Ilulissani mittarfiup 1799 m-inut tallineqarnissaanut isumaliutersuuteqarnermut atatillugu takornarissat amerlissutissaat toqqaannartumik angallannermut ilusiliamut ilanngunneqarput. Ilulissat Kalaallit Nunaanni takornariarfittut qitiunerat tamatumunnga pissutaavoq, taamaattumillu takornarissat amerleriaataat angallannermut ilusiliami piviusuusaartitanut ilanngunneqanngippata, suliaassani qinigassani atortut ikkunneqartut pisinnaasaannik atorluannaissaq piviusorpallaanngitsumik appasippallaamik annertussusilerneqartussaavoq. Pissutsit immikkut ittut taakku pissutaallutik Ilulissani mittarfimmut tunngatillugu suliaassani qinigassani misissuinnermi periaatsit allat atorneqartariaqarsimapput. Mittarfinni suliaassat allat misissuiffigineqarnerini tamanna pingaarutilimmik inissisimangilaq. Erseqqissaatigineqassaaq Ilulissanut angallavinni takornarissat amerleriaataasa immikkut sammeneqarnerat taamaallaat timmisartut pisinnaasaasa atorluarneqarnerinut, taakkunanilu bilitsinit isertitanut/bilitsinut aningaasartuutitut sunniuteqartussaammata. Takornarissat amerleriaatissaasa atuinernut allanut sunniutissaat Ilulissani suliaassanut tunngatillugu mittarfinni allani suliaassat assigalugit suliarineqarput.

³⁸ Attaveqarnermut Aqutsisoqarfik aamma Statens Luftfartsvæsen aqutsisoqarfimmut ataatsimut ataatsimoortinneqassasut qanittukut aalajangerneqarpoq. Aqutsisoqarfiup nutaap aqqa 1. november 2010-miit tassaalperpoq: Angallannermut Aqutsisoqarfik..

Takornarissat amerliartornerisa minnerunngitsumik atuinernut allanut sunniutissaannut tunngavissatut atorneqartut isornartoqartinneqarsinnaammata, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap tamanna eqqumaffigaa. Tamanna eqqarsaatigalugu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap ilanngussaq 8.1.-imi inunnik angallassinermut atatillugu attaveqaatini suliaasani misissorneqartuni takornarissat sunniutissaasa isumalluarfiunerusumik nalilernerqarsinnaanerata takutippaa.

Tamatumunnga atatillugu aamma erseqqissarneqassaaq, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap piffissaliussap isumalluutinullu sinaakkusiussat iluanni attaveqaatinut tunngatillugu suliaasanut misissuiffigineqartunut atatillugu takornariat immikkut misissuiffiginissannut periarfissaqarsimanngimmat.

Ilanngussaq 5.1 Timmisartuni teknologiip ineriartornera

Timmisartut suluusallit

Timmisartut suluusallit Kalaallit Nunaanni mittarfiit pioreersut 13-it nunap issittumik silaannaqarnera, nunap ilusaa, attaveqaatit, isorartuumiinnerat mittarfiillu takissusii pioreersut eqqarsaatigalugit pitsaanerpaamik sullissinnaasariaqarpaat.

pilersuisut pioreersut tungaanniit timmisartut annertunerusumik pisinnaasalinngorlugit (issiaviit amerlanerusut) tungaannut ineriartortinneqarput. Timmisartut Bombardier aamma ATR siunissamut ungasissumut naliliiffigineqarnerminni timmisartunik 20-niit 60-inut issiavilinnik inniminniisarnermi ersarissumik ikileriaateqartussatut naliliiffigineqarput. Nunap immikkoortuini timmisartuutileqatigiiffiit pisinnaasat annertusineqarnissaannik kissaateqarput, aammalu ”per-seat cost”-ip (issiavimmut ataatsimut aningaasartuutit) ikilineqarnissaannik kissaateqarnerup kingunerisaanik timmisartut 20-niit 60-inut issiavillit piumaneqarnerini missiliukkat 2008-miit 2028-mut ukiut 20-t ingerlanerini affaannanngussasut takuneqarsinnaavoq.

Aamma timmisartut ineriartortinneqarnerat ilaatigut motoorit nutaat, atortut timmisartumik oqinnerulersitsisussat nutaat aammalu silaannaap akimmerarnarnera (nusutsineq) annikillisinniarlugu ilutsinik allannguinerit iluaqutigalugit ikummatissamik atuinerup annikillisinnerisigut CO₂-p aniatinneqartup annikillisinneqarnissaanik piumasaqaatinit sakkortuumik sunnersimaneqarpoq. Ikummatissamik atuinerup annikillisinneqarneratigut timmisartuutileqatigiiffiit aningaasartuutaat, ullumikkut ingerlatsinermut aningaasartuutini annertuumik atuiffiusut pitsaasumik sunniuteqarfigineqassapput.

Timmisartut sumiissusersiornermut atortuisa, GPS-imut qaammataasanik tunngaveqartut ineriartortinneqarnerisa kingunerisaanik Kalaallit Nunaanni mittarfiit inissisimaffii amerlanerusut piffissap ingerlanerani atorneqarsinnaalissapput, aammalu mittarfinni pioreersuni tikittartut akulikissusiat pitsaanerulersinneqarsinnaalissalluni.

Matuma kinguliani timmisartunik tunisassiorartut arfiniliusut timmisartuliaanni minnerusuni ineriartorneq qanoq ingerlanersoq naatsumik nassuiaatigineqarpoq.

Airbus

Airbus pilersaarutimini timmisartunik 30-niit 60-inik issiavilinnik sanaartornissamik ilaatitsinngilaq. A318 ullumikkut 100-niit qummut issiaveqartoq timmisartut minnersaraat.

Boeing

Boeing pilersaarutimini timmisartunik 30-niit 60-inik issiavilinnik sanaartornissamik ilaatitsinngilaq. Boeing 737-600 ullumikkut 100-niit qummut issiaveqartoq timmisartut minnersaraat.

Bombardier

Bombardier pilersaarutimini timmisartumik turboprop-ilimmik DHC-8 Q400-mik, 68-iniit 78-inut ilaasoqarsinnaasumik ilaatitsivoq, taannalu ullumikkut sanaartorneqarpoq. Q400 ullumikkut ilaatigut Norgemi Widerøe-mi atorneqarpoq. Isorartussutsimut piginnaanera annerpaamik 2522km/1362nm-iuvoq. Timmisartoq Kalaallit Nunaanni mittarfinnut naatsunut naleqqutinngilaq.

Q400-p saniatigut aamma DHC-8 100/200/300-t ilaapput, taakkuli tamarmik ullumikkut tunisassiarineqarunnaarsimapput, kisiannili atornikunik niuernerminni sulii pissarsiarineqarsinnaapput,

aammalu sulii Bombardier-imit sulii ikiorserneqartarlutik. Timmisartooq DHC-8 100-mut tunngatillugu (taakkunanga timmisartut 299-it sanaartorneqarsimapput) Bombardier-ip Extended Service Program atorlugu ineriartortillugu aallartissimavoq, taannalu atorlugu timmisartut ”ukiut inuuffissai” ukiunik quliniit 15-inut sivitsortinneqarsinnaapput. Taamaalluni DHC-8 100-nik taarsersuinissamut pisariaqartitsilernissaq siunissami ukiorpassuarnik sivitsorneqarpoq.

ATR

ATR pilersaarutimini timmisartumik turboprop-ilimmik ATR 42-500-mik, 50-inik ilaasoqarsinnaasumik, aammalu ATR 72-500-mik, 70-inik ilaasoqarsinnaasumik ilaatitsivoq. Timmisartut taakku sulii ullumikkut tunisassiarineqarput.

Viking Air Ltd., Canada

Canadami Viking Air Ltd.-p DHC-1-iniit DHC-7-inut tunisassiornissamut akuersissutit Bombardier-imiit tigusiavai.

Viking Air-ip DHC-6 ”Twin Otter”-inik tunisassiorneq Series 400-nut nutarterlugu aallarteqqippaa, tassanilu timmisartunik taamaattunik 19-it tikillugit ilaasoqarsinnaasunik aammalu STOL-imut piginnaaneqartunik niuerfimmii piumasaqarnerup annertunera pissutaavoq³⁹.

2010-mi marsip naanerani Viking Air sullitanit ilaasunik angallassinermiit sinerissamik nakkutilliinermut SAR-imullu suliaqartunit assigiinngitsunit timmisartunik taamaattunik 50+-inik inniminniiffiqarsimavoq. Air Greenland ullumikkut timmisartunik DHC-6 Twin Otter-inik nutaannginnerusunik marlunnik timmisartuutiminut ilaatitaqarpoq.

RUAG Aerospace Services, Schweiz

Schweiz-imi RUAG Aerospace Services-ip Dornier 228-nik tunisassiornermut akuersissut tigusiavaa, timmisartunillu taamaattunik tunisassiorneq Dornier 228NG-nut (New Generation, 19-it tikillugit ilaasoqarsinnaasoq aammalu STOL-imut piginnaaneqartoq) nutarterlugu aallarteqqillugu.

2010-mi januaarip naanerani RUAG Aerospace Services timmisartunik taamaattunik inniminniiffiqarsimavoq. Norgemi Lufttransport A/S Europami sullitani siullersaalluni Dornier 228NG-mik taamaattumik pisivoq, taannalu Svalbardimut nassiussanik ilaasunillu assartuussinermut atorneqarpoq, Dornier 228-t pioreersut marluk nutaannginnerusut, ullumikkut atorneqartut suleqatigalugit.

Ineriartornerup Kalaallit Nunaanni angallassinermut sunniutai

Timmisartunik ineriartortitsinermi missiliuinerit, aammalu sullissinissamut pilersaarutit nutaat kingoraartissanillu pissarsisinnaaneq eqqarsaatigalugit timmisartuni pioreersuni pisartut tunngavigalugit, timmisartut timmisartunut atorneqartunut killilersuutit pioreersut atorlugit siunissami ukiuni quliniit 15-inut atorneqarsinnaassapput.

Timmisartut annerusut STOL-imut piginnaaneqanngitsut tungaannut ineriartortitsineq Kalaallit Nunaanni ilaatigut mittarfiit mittarfittut naatsutut sanaajummata angallannermut piffissap ingerlanerani sunniuteqartussaavoq, DHC-8-t annertunerusumik killilersugaanatik sulisinnaassappata mittarfiit tannerusut pisariaqartinneqarmata. Tassalu ukiut quliniit 15-it qaangiuppata timmisartut mikinerpaat imaluunniit timmisartut annerusut, oqimaassusissaq pissutigalugu ilaasunik

³⁹ STOL tassaavoq ”Short Take Off and Landing”.

nassiussanilluunniit ulikkaarlugit immerneqarsinnaangitsut atorlugit taamaallaat sullissisisoqarsinnaalissaaq. Ajornartorsiut taanna mittarfinnut tamanut atuuttussaavoq, tassani Kangerlussuaq, Narsarsuaq, Kulusuk aamma Nerlerit Inaat kisimik pinnatik.

Timmisartunik 20-it inorlugit ilaasoqarsinnaasunik (DHC-6 Twin Otter og Dornier 228NG) tunisassiorneq siuariartorpoq, niuerfiullu taassuma ineriartornera isumalluarnarpoq. Timmisartut taakku timmisartunut pioreersunut, assingusunik piginnaaneqarlutik atorneqartunut taartaasinnaassapput.

Matuma kinguliani mittarfiit takissusaasa, timmisartut atorneqarsinnaasut aammalu isorartussutsip annertussusiata annerpaaffissaata akornanni ataqatigiissitsineq mittarfiit takissusaannut timmisartunullu naleqqiullugit allanneqarput.

Boks B 5.1.1

Mittarfiit takissusaasa, timmisartut atorneqarsinnaasut aammalu isorartussutsip annertussusiata annerpaaffissaata akornanni ataqatigiissitsineq

Mittarfik 650 meteriusoq:

Timmisartuq sarpilik:

- Dash 6 (annerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiorneq 2010-imi aallarteqqinneqarpoq.
- Dornier 228 (annerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiorneq 2010-imi aallarteqqinneqarpoq.

Mittarfik 799 meteriusoq:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killeqanngitsumik) +

Timmisartuq sarpilik:

- Dash-7 (annerpaamik ilaasut 44-it). Tunisassiorneq unitsinneqarpoq.
- Dash 8 100/200 (annerpaamik ilaasut 37-it - killeqartumik). Tunisassiorneq 2009-imi maajimi unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1199 meteriusoq:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killeqanngitsumik) +

Timmisartuq sarpilik:

- Dash 7 (annerpaamik ilaasut 44-it). Tunisassiorneq unitsinneqarpoq.
- Dash 8 100/200 (annerpaamik ilaasut 37-it). Tunisassiorneq 2009-imi maajimi unitsinneqarpoq.
- Dash 8-300 (annerpaamik ilaasut 56-it - killilimmik). Tunisassiorneq 2009-imi maajimi unitsinneqarpoq.
- ATR-72-212a (annerpaamik ilaasut 61-it – killilimmik).

Timmisartut taaneqartut tamarmik assersuutigalugu akunnerni 3-3½-ini timmillutik Nuummiit Islandimut apuussinnaapput.

Timmisartuq sarpeqarani motorilik:

- Avro RJ85/Bae-146-200 (annerpaamik ilaasut 92-it – killilimmik). Assersuutigalugu akunnerit marluk timmillutik Nuummiit Islandimut apuussinnaapput. Tunisassiorneq unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1799 meteriusoq:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killeqanngitsumik) +

Timmisartuq sarpeqarani motorilik:

- Boeing 757-200 (annerpaamik ilaasut 200-it - killilimmik). Tunisassiorneq unitsinneqarpoq.
- Boeing 737-700 (annerpaamik ilaasut 141 – killilimmik).

Assersuutigalugu timmisartut taakkua marluk taaneqartut Nuummiit/Ilulissaniit Københavnimut pissutsini tamani aammalu killeqanngitsumik kiffaanngissuseqarlutik suliaqartuusinnaassagunik mittarfiup 2.150 meteriunissaa pisariaqarpoq.

Mittarfik 2200 meteriusoq:

- Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killeqanngitsumik) + A330-200 imaluunniit tassunga assingusoq (killilimmik).

Nassuiaat: "Killilimmik" allassimatillugit isorattussuttip annertussusiata annerpaaffissaa, ilaasut amerlassusaat aamma/imaluunniit nassiussat amerlassusaat ikilisinneqartassapput. Killilersuutitut aamma silap pissusai aalajangersimasut apequtaassapput.

- ATR-72-imik nutaaneerusumik, mittarfinnut 1199 m-inut atorneqarsinnaasumik peqarpoq, kisiannili tamarmik killilimmik atuutissapput. Tamannattaq ATR-42-mut minnerusumut atuuppoq. (Najoqqutarisat: ATI, www.rati.com).

Najoqqutarisat: Ilulissani aamma Nuummi Mittarfiup Umiarsualiviullu allineqarnissaat pillugu suleqatigiissitap ataani suleqatigiissitaaraq, timmisartuussinermi ingerlasussanik piareersaanermut aqutsinermullu tunngasunik suliaqartoq 2006. *Timmisartuussinermi ingerlasussanik piareersaanermut aqutsinermullu tunngatillugu nalunaarusiap ilaa nutartigaq.*, Flight Global 2008, www.flightglobal.com, 8. april 2008, kiisalu cuppersagaq *Flight International*, 3-9. november 2009.

Qulimiguullit

Qulimiguullinnik Kalaallit Nunaanni atorneqartunik ineriartortitsineq heliportinik nutaanik sanaartornermut, 1965-imi aallartinneqartumut, kingusinnerusukkullu helistoppinik sanaartornermut qanittumik atatinneqarpoq. Heliportinut sananeqartunut siullernut timmisartuussinermi qulimiguullit 20-t tikillugit ilaasoqarsinnaasut S61-it atorneqarput, taakkulu ullumikkut sulit atorneqarput. Kingusinnerusukkut qulimiguullit allat siunertanut allanut (SAR-imut upalungaarsimanermut, attartortitsinermut napparsimasunik angallassinermut timmisartuussisarnermut) atorneqartut atorneqalerput.

1960-ikkut aamma 1970-ikkut ingerlaneranni Kalaallit Nunaanni ineriartupiloortitsinerup malitsigisaanik nassiussanik ilaasunillu assartuussinissamut pisariaqartitsineq annertusivoq, qulimiguullillu ingerlanneqarnermikkut akisoorujussuummata, timmisartuussinerup timmisartut suluusallit atorlugit ingerlanneqaleriartuaarnissaa aalajangiunneqarpoq.

Nunarsuaq tamakkerlugu qulimiguullinnik tunisassioortut arlaqarput. Teknologiimut nutaaq, kivitsinnaanerup pitsaanerulernissaa, pisinnaasat (range) aamma sukkassutit tungaanut ineriartortitsisoqarpoq. Qulimiguullinnik pilersuisuni annerit ilaat taaneqarsinnaapput:

- AgustaWestland (Finmeccanica Company), ilaatigut qulimiguullinnik AW101-inik, Danmarkimi SAR-imut upalungaarsimanermi atorneqartunik, kiisalu qulimiguullinnik AW139-nik, Air Greenlandip S61-it taarserneqarnissaat siunertaralugu tallimanik pisinissamik suliniuteqarfígisaanik tunisassioortuusoq.
- Bell Helicopters, ilaasut amerlassusaat eqqarsaatigalugit pisinnaasamigut akunnattuni inissisimasunik tunisassioortuusoq. Bell Helicopters S61-it maannakkut atorneqartut pisinnaasaasa assinginik pisinnaasalinnik tunisassiaqanngilaq.
- Sikorsky Aircraft Corporation ilaatigut qulimiguullinnik S92-inik aamma S76-inik tunisassioortuusoq. S92-it pisinnaasamikkut S61-imut, ullumikkut Air Greenlandimit atorneqartunut assingusuupput.
- Eurocopter qulimiguullinnik pisinnaasamikkut 24-it tikillugit ilaasoqarsinnaasunik tunisassioortuuvoq.

Qulimiguulinnik pilersuisut taaneqartut tamarmik Kalaallit Nunaanni qulimiguullit atorlugit timmisartuussinermi sullissinissamut pissutsit atorlugit sullissinissamut piumasaqaatinik tamanik naammassinniffiusinnaasunik tunisassiortuupput. Taakku tamarmik aamma qulimiguullit ullumikkumut atorneqartut suliaasaannik, tassalu angallavinni timmisartuussinernik, Search And Rescue-mut (SAR-imut) upalungaarsimanermut, kiisalu attartortitsilluni napparsimasunillu angallassinermut atatillugu timmisartuussinernik tamanik suliaqarnermut atorneqarsinnaapput.

Qulimiguulinnik pilersuisuusunit ukiut quliniit 15-inut siumut takorluukkanik pissarsisinnaaneq ajornarsimavoq. Kisiannili Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu ineriartortitsineq ullumikkut qulimiguullit assartuussisarnermut atorneqarnerannik allanngortitsissaguni killeqartorujussuuvuq.

Siunissami qulimiguulinnik toqqaasarnissaq timmisartunik suluusalinnik toqqaasarnertut ajornartorsiorfiusussaangilaq, aammattaaq siunissami qulimiguullit allanngorneranni heliportit helistoppillu sananeqareersimasut atorneqartartussaammata.

Siunissami qulimiguullit ilusissaannik toqqaaniarluni aalajangiisarnerni angallavinni timmisartuussinernut, SAR-imut upalungaarsimanermut kiisalu attartortitsinernut napparsimasunillu angallassinernut atatillugu piumasaqaatit eqqarsaatigalugit niuerpalaartumik sullissinikkullu eqqarsaatigisassat tunngavigineqartassapput.